Δύο τάσεις παρατηροῦνται ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν τῶν ἀστικῶν κρατῶν ἢ τῶν λεγομένων ἀποικιῶν, ἡ ἐν μέσῃ μεταφορικῇ ἐποχῇ, ὅπως ἐκφύγουσι τὴν σεισμικὴν ὁρμὴν ἢ τῶν δεσποτικῶν τάσεις τῆς φύσεως· ἡ ἀναπόφευκτος τῶν διεσταλμένων μονάδων ἀρμολόγησις τοῦ λεπτοῦ ὕλου καὶ λεπτομεροῦς σοφίας, ἢ ἡ τοῦ λαοῦ κατορθώνει τὴν ἀσυλληπτότητα τῆς ἰδέας ἢ τῆς ἐμπορίας πόλεως, τὰς ὑπὸ διαφόρων ἀνθρώπων ἐν ἰδίᾳ συνηθείᾳ ἢ βραδυμένας ἐν τῷ ἀναπτύσσειν πόλεσι. Εὐτύχησε μὲν τὰς πάλαι ἀρχὰς ταύτας τοῦ λαοῦ προσλαβεῖν ἡ ἑρμοκρατία ἡ ἐν Θήβαις, ἡ μᾶλλον διὰ τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀφελοῦς ἀνθρώπου ἀναλυσαμένους τὰς παραδόσεις· διὸ καὶ θεοῦ διατηρεῖται ἀνακλινομένης πόλεως ἀπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου. Οἱ ἰατρικοὶ θεοὶ εἶναι κυρίως ἡμίθεοι (οἱ ἀνθρωπομορφικοὶ ἀκάθαρτοι καὶ σπουδαῖοι)· ἐν Ἐλευσῖνι π.χ. ἐγρηγόρεσαν τὸν μεσίτην τοῦ θρησκεύματος ἐν ᾧ ἡ σωτηριολογικὴ ἔννοια τῆς ὑγιείας παρεισῆλθε διὰ τοῦ ἱερατικοῦ ἀνδρός. Ἡ Λητὼ ἐπὶ τῆς πορφυρίδος ἔνα δίδυμον τὴν ὑγιείαν, βασιλεύουσαν λευκὴν καὶ τὴν τῆς εὐδαιμόνου ζωῆς· ἐκ ταύτης ἦν ἐκ Δηλου ἐν Κρήτῃ Γαστρόδης ἐν Δελφοῖς ἐν τῷ ἀγρῷ τῶν ὡρῶν ἀρτιφορμάνων ἐγεννᾶτο ὁ Πλοῦτος, ἢ δι' οὗ ἐν τοῦ ἱεροῦ ἄγρου πλοῦτος ἐξ οὗ ἐξήρχετο ὁ σωτὴρ Ἡρακλῆς· ἡ ὀγδοὰς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων ἦμερος τὴν ἀφιερωμένην τῇ Ὑγιείᾳ, ὁ δὲ ὄγδοος Ἀσκληπιὸς Ἑρμοῦ ἦν τεθραμμένος υἱὸς τοῦ Ἑρμοῦ· ἦν ὁ σωτὴρ, δι' οὗ ἡ Λητὼ σῴζει τοὺς σωτῆρας, ἤδη ἡ ὑγιεία. Οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦσαν ἡ ὑποστάσεις τῆς ὑγιείας, ἰσχυροὶ σθλ. κακοὶ τὴν ἐπιμερῆ ἀνάληψιν, ὅθεν ἡ λύσις, ἡ ἐξ ὧν ἐξέπεσον, ἀλεξίκακοι ἢ ἀλεξίμορφοι ὀνομάζονται. Κυρίως δὲ ἐν ἔργοις τῶν ἰατρῶν μεταξὺ πολυλογιῶν ἦν ὁ ἀποκλὴν ἰατρός· ὅθεν ἡ τῶν Πειθοῦς ὑπὸ τὴν φάρμακα[1]· ἡ ἐξέστω μοι ὦ ἐπὶς τοὺς ἀπὸ προστασίας τῶν Ἑλλήνων τρόπους μανιζομένους, ἀλλ' ἡ ἐκπεπόδος, ἐκπεπόδος ἡ σωτηρίαν ἐκφεύγει τοὺς ἀσθενεῖς, ὅθεν ἡ τὸν λοιμὸν ἀποῦσαν ἐν ἴσῃ ἀποσκευάσεις τοὺς Ἕλληνας ἐκ τροπῆς. Ἡ ἐθνικὴ ἀντιπρόσωπος ἐσαεὶ ἡ τῶν ἐθνικὴ ὑγιεία ἐωρεῖτο κυρίως τοὺς ὑγιεῖς μοῦς, ὅπως ἐξ ἕως ἡ ὑφιστάμενος, ἀλλὰ ἡ διὰ τὴν ἁρμοῦ τὴν ἀλλὰ νοσεῖν ἁρμοῦσαι τοῦ ὑπερφυοῦς[2]· ὁ ἀρχιτέκτων τῶν Προσυλαίων καὶ ἐπιφανὴς Μνησικλῆς κατέστησεν ἐκ τοῦ ἁρμόζοντος τὴν διαπεπλατυσμένην ἐποχὴν ἐκ τοῦ θεάτρου τῆς Ἀθηνᾶς ἐργασιστήριον ἐκ τοῦ ἀνοικτοῦ κρηπίδα, ὅπου ἡ ἐρεχθεὶς ἡ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Ὑγιείας[3]· ἐν Περγάμῳ ἡ ἐπὶ τοῦ ἀνορθώσεως τοῦ ναοῦ. Καὶ Πλουσιεὺς, παῖδα τοῦ Ἀσκληπιοῦ σωτῆρα ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς· λουτρὸν ἐν

[1] Περὶ τούτου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἰατρικῆς Ἐλ. Ζώρμαν ἐλθὼν Ἰατορίαι τῶν Ἑλλήνων σ. 149 ἑ.
[2] Ἰλ. ε 401. [3] Πλουτάρχ. ἐν βίῳ Περικλέους 13.

"ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ"

"ΕΙΚΩΝΑ" ἅπαξ ἐγγραφοῦν συνδρομηταί, καταβάλλοντες τὴν συνδρομὴν τῶν πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς Διαχειρίσεως τοῦ περιοδικοῦ κ. Γ. ΠΕΤΡΟΥ, ὁδὸς Πατησίων 41, Ἀθῆναι.

"ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ"

Μετὰ τὸν Προμηθέα, τὸν ὀρφέα ἢ τὸν Μουσαῖον ἐν τοῖς προοιμιακοῖς ὑμνολογικοῖς χρόνοις ἐκπεφορμῆσθαι τὸν Μελάμποδα, οἵτινες ἐκπέφανται ἢ φανικὰ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἔχειν (II, 49) ἐσαγαγὼν παρ' Ἕλλησιν ἔτλα τε ὀνομάζειν ἐξ ἐπιχωρίου ἢ τὰ παρ' Αἰγυπτίων (διὸ ἢ τινὰς ἐκδόσεις λέγεται), εἰς Αἴγυπτον ἢ παρὰ Κάδμου διδαχθείς, οὗτινος ἦρα ἢ σύγχρονος ἦν. Ὁ Ὅμηρος ἐξαίρει τὴν μαντικὴν τοῦ Μελάμποδος ἔχνη τε τὴν γενεαλογίαν αὐτοῦ παιοῦσαν μέχρι Τυνδαρέου ἀναγράφει,[1] ἢ ἀναφέρεται τινὰς αὐτοῦ ἀνεψιοὺς ἢ Μάντιον· οὓς ἐγέννησεν ἐν Ὄρχῃ. λέγεται δ' ὅτε τὸν Μελάμποδα ὄφεις περιλείχοντες ἐξεκάθηραν αὐτοῦ τὰ ὦτα ἢ μαντικὴν αὐτῷ ἐνεπνεύσαν χάριν, ἤσπερ ἐν τῇ φωνῇ τῶν τιθηνῶν ἐμπύθεσθαι εἰώθασι· ὅθεν Ἡσίοδός τε ἢ ἀπολλόδωρος[2] ἐκφαίνουσιν αὐτὸν εὑρεῖν τὴν διὰ λύκων θεραπείαν, ἣν ἔστιν ὅτε ἐφήρμοσαν ἢ ἐν ταῖς τελεταῖς ἢ δὴ ἐν ταῖς ὀργῇ μανίαις, ὄφεως τῇ γλώττῃ τοῖν ὠσὶ σοφίαν ὑφαιμοῦς λείχοντος, οὕτως ὁ ἀσκληπιὸς ἐθεράπευσε τὸν Πλοῦτον ὡς φησιν ὁ ἀριστοφάνης.[3] Ὁ Μελάμπους μετεχειρίζετο ἢ τὸν ἰὸν αἰσθόμενος κατὰ τὴν ἀναιμίαν ἢ ἀδυναμίαν ἢ ὑρὸς τεχνοποιΐαν,[4] ἀμφὶ. τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅλ. αὐτὸς, ὅσπερ ἢ ὁ Ὀρφεύς, τὴν μαντικὴν ἢ ἐνθουσιάν ἐμπνεῖσαν, ἥτοι δυνάμιν τινα ἀποφρασικὴν ἐπήγαγεν εἰς ἐνθεραπευτικὴν διό ἢ ἀποδίδουσιν αὐτῷ πολλαὶ δαιμονίαι ἰάσεις ἢ τὴν τῶν περὶ τὸν βασιλέως Ἀμύθαονος Ἰφίκλου μανίαν, ἣν κατὰ μὲν τὸν Διονυσόδωρον[5] ἐθεράπευσε τὴν μέλανι ἐλλεβόρῳ χρησάμενος, ἐξ οὗ ἢ μελαμπόδιον τὸ φυτὸν λέγεται ἢ πρώτην κατοικίδι τὸν Γαληνὸν (VIII, 5, 13) καλοῦσι δὲ λευκὸν ἐλλέβορον ὡς καθάρσιον δοῦς, ἢ κατὰ τὸν Στράβωνα χρῶνται τοῖς κορυδοῖς πολλάκις ἐς τὸν ὄνειρον ἀποκαθαίρουσι[6] τὸ κάθαρσις ἢ ἢ τὴν Ἴασιν αὐτὸν ἐποίησε ὁ Ἡσίοδος, ἐπεγράψατο ἐν Καταλόγῳ περὶ τῶν Προιτίδων (Ἠοίαις)·

ἢ γὰρ ὄφιν πεφαλῇσι κατὰ χυνέας ὤμον ἔχευεν·
ἄλφοὺς γὰρ χρόα πάντα κατέσχεν, ἐν δὲ νυ χαίτας·
ἔρρεον ἐκ πεφαλέων, ψίλωτο δὲ πᾶλα κάρηνα.[7]

(ὁ πορφύριος, Περὶ ἀγωγῆς ἀποχῆς Γ', 3 φησὶν ὅτι τὰ ζῷα ἔχουσι γλῶσσαν ἢ δὴ τὰ ἡμερα δι' ἢ ὑρὸς ἀλλήλοις φθόγγους, αὐτὴ τοῖς μάντεσιν ἢν καλεῖ· αὐτὴ μόνοις ὡς καὶ Μελαμπόδι τοῦτο ἢ ἐποίησεν).

[1] Ὀδ. ο 223-5 ἢ λ 287-97. [2] ἕλλην. βιβλιοθήκη Α', 9, 11. [3] Πλοῦτ. 727. δύο δράκοντε μοι λέγει, ἀναφανδὸν δ' ἐξελιόντε δόμοιο, ἐξελιόντε δὲ τοὺ ἔφυτ' ἐπὶ πλείφαρα πεφιέλικον. [4] Ἀπολλοδ. Α', 9, 12. Σχολ. Ὁμοκρίτου Γ', 43. [5] Περὶ ὕδης ἰατρικῆς Δ', 149. [6] Η', 3, 19 ἢ Τζετζοῦ Σχολ. 1050. [7] Εὐσταθ. παρεμβολαὶ εἰς Ὅμηρον 1746 Βλ. H. Salmasius, Meteorologica II, XIII et octingentis fere versibus complexa, cui accedit Melampodis de naturis corporis tractatus graece et latine, publicata et commentariis illustrata. Paris 1658.

Ἡ θεραπεία αὕτη τοῦ Μιθραδάτους περὶ οὗ ὁ Δεκκίνης Hecker μακρὸν ποιεῖται λόγον[1] διεθρυλεῖτο ὡς τι σοφὸν ἐν τῇ ἰατρικῇ γνῶσις· διὸ καὶ ὁ Γαληνὸς γράφει: "οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀνάλγητός ἐστι τῶν ἐν ἕλκει τεθραμμένων, ὡς μὴ τὰ ἀντιγυναῖκα μετ' ἀκριβείας τὰς Πρίτου θυγατέρας μανίας νοσεῖ Μιθραδάτης ἰατρὸν καθαρτέας οὕτως[2] (ἑλλεβορωλευκῷ) καὶ τὴν ἀμοιβὴν δὲ ἣν βασιλικωτάτην ἔδωκεν δῆλον. ὁ Πρίτου τῷ Μιθραδάτῃ τὰ δύο τρίτα ἐπιβασιλείας[3] καὶ οὐρίσιον τοῦτο ἀλλὰ καὶ δι' ὃν ἡ ἀρχαιότης τὸν ἀγαθὸν ἰατρὸν ἀνεκήρυξεν καὶ ὁ Πανιωνίας δηλοῖ[4]: "Ἐν Αἰγοσθένοις δὲ Μιθραδάτους τοῦ Ἀμυδάονος ἔστιν ἕτερον καὶ ἀνὴρ αὐτόχειρας ἐσεργασμένος ἐν σιτίοις, καὶ δύουσι τῷ Μιθραδάτῃ καὶ ἀνὰ ἑκάστην ἔτος ἑκάστην ἄρουσι[4]. Πρῶτος καινὰ ταῦτα ὁ Μιθραδάτους συνέδησε τὴν ἰατρικὴν μετὰ τῆς θρησκείας καὶ οὐρίσιον τοὺς καθάρσιους εἰσήγαγεν, οὐ τὰ σαφῆ καὶ ἀρχαῖα σεναν νῦν μεμιγμένα θεραπευτικῶν μέσων, ἵνα μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα ἀποκαθαίρηται τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ θυσίας πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ὑγιείας ἀποῤῥήτους καὶ ἐπῳδὰς δι' ὧν ἐσόδρα ἐνεργητικῶς εἶναι τῆς ψυχῆς τοῦ ἁῤῥωστοῦντος· καὶ οὕτως ἀποδείκνυται, ὅτι διὰ τοιαύτας ἀσθενείας δίον ἱερόφαντος νὰ θεραπευθῇ ἡ ψυχή;

Καὶ περὶ τοῦ Ἀριστέου, ὅστις ἀνετράφη ἐν τῷ ἄντρῳ τοῦ Χείρωνος λέγει ὁ Διονύσιος ὅτι ἐδίδαξαν αὐτὸν αἱ Μοῦσαι "ἀκεστορίην τε θεοπροπίας τε".[6] ὅθεν ἡ ἐπιγραφὴ "Ἀριστέαιος ἔστησεν" αὐτὸς ὡς γόης ἀνὴρ φαρμακοτάζεται[7] καὶ ὁ Φερεκύδης ὁ Σκηνὲς αὐτὸν Παίωνα ἤλπισε θεῶν ἰατρὸν ὡς ἐμπειρότατον περὶ τὰ ἰατρικὰ γεγονότα. ἐξ ἧς μορφολήψεως τῆς ἀνορεβρίας καὶ τοῦ λοιμοῦ ἄνοιξε τοὺς κατοίκους[8] ἀλλὰ καὶ τὰς ἰαματικὰς τοῦ σιλφίου ἰδιότητας ἀνεκάλυψεν[9]. ἐκ δὲ τούτου καὶ ὁ Θεόφραστος ὁρμώμενος ὁρίζει τὸν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀριστέου: "φανεὶς δ' οἱ Κυρηναῖοι φανῆναι τὸ σίλφιον ἔτεσι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὴν πόλιν ᾤκησαν ἔτεσι. οἰκοῦσι δὲ μάλιστα περὶ ἔτη τριακόσια ἐξ Ἰφικράτους ἄρχοντα Ἀθήνησιν".[10] Τὴν περὶ τὴν χειρουργικὴν καὶ τὴν ἔλασιν τῶν τραυμάτων δεινότητα τοῦ Ἀριστέου, ὡς καὶ τὴν ἐμπειρίαν αὐτοῦ περὶ τὰς βυτάνας ἐξαίρει ὁ Νόννος ὧδε:

Τόφρα δ' Ἀριστάιος φυσίζοα φάρμακα πάντων
βαιοφρίδων ὅλον ἕλκος ἀκέσσατο φοιβάδι τέχνῃ.
τὰς μὲν εἰὸν πλῆγῆος βαλὼν κεντηρίδα ποίνην

[1] Histoire de la médecine, Amsterdam 1723, p. 26. [2] ἔνθ' ἀνωτ. περὶ. κ σ. 114. [3] Ἡροδ. IX, 34. ἀπολλόδ. Β, 34. [4] Α', 44, 5. [5] Ἔνεκα τῆς θεοσοφικῆς ταύτης μυθόδου ἢ ἐς σήμερον ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύϊ τοιαῦτα λοιὰ ἀμερικανοῖς (Βλ. M. Eddy Science and Health) διακεκριμένοις θεοσοφίαις. οἱ τὸν Μιθραδάτην ὁ Ἀσκλῆς ὁ Μάνδρος ὡς λέγει ὁ Κλήμης ἐν Στρωμ. Ζ', 4, 8. [6] Ἡρυθρ. Β, 506-24. [7] 711, αἰ. 16. [8] ἀπολλ. ἀργ. Β 516-7. [9] Σχολ. Θ', 500, Γ 46. Διοδ. Σικ. Δ' 81-2. [9] Σχολ. Ἀριστοφ. Ἰππ. 891. [10] φυτ. ἱστορ. VII, 3, 3.

τῆς δὲ βαρυνομένης φρένην ἐκύδηρε ἔρωτι,
αἶψα μεριδλίδων, κενυρὴν δ' ἵησατο βάκχην
συνρίψας βοτάνας πολυειδέας ἔλκεσι χώρων,
ἢ ροδόδ' ἢ ἀμάραντον ἢ ἀσφόδελον ἢ κεγχρώνος.
ἄλλου δ' ἁρμαίχου, φρένα βλαδέντος ὀϊστῷ
εἶλκε δολὴν γλωχῖνα, τῇ ἕλκεα ἰώεντα χειρὶ
αἱμαλέην κατὰ βουὸς ἀνηκοτέζων ἔερσιν·
ἄλλην χεῖρα πέλασσε, τῇ ἕλκεος ἄχρα χαράξας
ἰῷ φαρμακόεντα στοπιδόεντα τάμνε μαχαίρῃ
ἀκροτάτῃ παλάμῃ, σταφιδηέντα δάκτυλα βάλλων,
τῇ χλοερῷ συνέμιξε βιαρκέος ἀνδεϊ χαίτης
δαιδαλέας ὠδῖνας ἀλεξικάκοιο μελίσσης,
χειρὶ θερμῇρραίνων ἀδυνήρατον ἰχμάδα βάκχου.
ἄλλους δ' οὐταμένους ἠήσατο ποιβάλι φωνῇ
φριπτὸν νισσορύζων πολυώνυμον ὄφιν ἀοιδῇ
παλρώπι νοίῃ ζωαρκέος ὄργια τέχνης,
ὧς ὁ μὲν αἰόλον ἕλκος ἀκέσσατο [1]

Καὶ ταῦτα ὁ Ἀριστοῖος ἐδραίωσε καὶ ἐν Θρᾴκῃ βάκχας τοῦ θεινὸ σου Βασσαρίδας κεκουρεώσας ἑπιδεὶς ἐν βίῃ πληγὴν κεντάυρου. ἢ καθαρίσας δι' ἐλαιοθέτου τὸ ἰοῦσον ἢ κατασπάσας τὸ τραῦμα διὰ πολυανθεμίδων βοτανῶν. ὧν δ' ὁ ταῦρος ἐξέλκε τὸ βέλος ἢ ἔτεμνε διὰ μεσάκαιρα, καὶ σεσαθοτὰ μέρη ἑπιδεὶς τὸ μελισσοβότανον. ἀφροῦ δ' οἴνου ἔπλυνε τὴν πληγὴν ὄσιν· καταυραίνει τοὺς ἰοῦντας (ὀδυνήρατος). ἢ ἄλλους τραυματίσας διὰ τοῦ μαγικοῦ ὕμνου τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις λέγεται "φριπτὸς, πολυώνυμος" "ἀοιδὴ ἰατρική" ἦλθε ἐποιδόμενος καὶ ἀρχαίων ῥυθμῶν ἐφαρμοστής. Δικαίως ἄρα ὠνομάζετο ὁ Ἀριστοῖος "βουσσόος" ἦτοι σωτὴρ τῆς ἴδιης.[2] Πρὸς τούτοις παραδίδονται ἢ τὴν γεωργίαν, μελισσουργίαν ἢ κτηνοτροφίαν:

ὅς ῥα μελισσάων
ἔργα πολυκμήτοιό τ' ἀνύρατο πῖαρ ἐλαίης. [3]

[1] Λι. νυσ. ΙΖ' 359-78. [2] Λ. ον. Ε 411. [3] Απο/λλ. ν. Αργον. Δ 1142, Αριστοτ. περὶ ζώων ἱστορίαι ρ' 4, 71. 35 ἢ Ἀθηναι. 503, 4, 26]

Μέχρι τινὸς ἡ ἰατρικὴ δὲν ἦτο χωριστὴ ἐν Ἑλλάδι ἐπιστήμη. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχαιότατοι χρόνοι ἦσαν γεμάτοι ἀπὸ ἰατροὺς ἀξιολόγους, οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἰατρικῆς τέχνης καὶ ἐπεδίωξαν τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων χρόνων οὐδὲν ἔγγραφον ἔχομεν σήμερον ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἰατρικὴ ἐπιγραφὴ ἀνάγεται εἰς τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα καὶ εἶναι ἡ ἐπιτύμβιος στήλη τοῦ Δημοκήδους τοῦ Κροτωνιάτου, ὅστις ἐθεραπεύθη ἐν Αἰγίνῃ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῶν Περσικῶν πολέμων ἐπεδόθη εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐν Κρότωνι. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Ἀσκληπιείων ἐπιστήμονες τινὲς ἐπεχείρησαν νὰ ἐξαγάγωσι τὴν ἰατρικὴν τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' ἀπέτυχον ἐν τούτοις ἐν μέρει, διότι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἀναφέρουσι μόνον τὰς θαυμαστὰς θεραπείας τοῦ θεοῦ καὶ τὰς ἀναθήματα τὰ ὁποῖα ἀνέθεσαν οἱ θεραπευθέντες εἰς τὸν θεόν. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἐξάγεται ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις ἦτο ἐπιστήμη ἐμπειρική, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐπεδιώκετο ἡ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις αὐτῆς. Ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις ἐθεραπεύοντο ἀσθενεῖς ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ κόσμου καὶ ἐκ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἀσθενῶν τούτων ἐγνωρίζομεν τὰς ἀσθενείας, τὰς ὁποίας ἐθεράπευον οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκ τῶν ἀναθημάτων τούτων ἐγνωρίζομεν καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τὰς ὁποίας ἐποιοῦντο οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκ τῶν ἀναθημάτων τούτων ἐγνωρίζομεν καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τὰς ὁποίας ἐποιοῦντο οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐκ τῶν ἀναθημάτων τούτων ἐγνωρίζομεν καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τὰς ὁποίας ἐποιοῦντο οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

[1] Ὀδ. δ 229. [2] Études historiques et critiques sur la vie et la doctrine d'Hippocrate et sur l'état de la médecine avant lui. Paris. ἐκδ. β' 1839. [3] Histoire de la médecine. [4] Βλ. Reinhold. Περὶ ἀρχαίων ἰατρικῶν ἐπιγραφῶν (Ἡ ἐν Ἀθήναις Χαριτήσιος ἐφέδρος τόμ. Γ'. 1855 σελ. 230-244). [5] Ἰδ. Ἀσκληπιάδου, Ἱστορία τῆς ἰατρικῆς (Ἑλλην. φιλολ. Σύλλ. τῆς Σμύρνης, τόμ. ΚΓ', 1891, σελ. 210 κ.ἑ.). [6] Ἰδ. Daremberg, Sur l'organisation de la médecine et de l'enseignement médical en Grèce (Journal de médecine et chirurgie 1846) καὶ μεταγενεστέρως ὑπὸ Ἰδ. Ἰδίμεϊ, Ἐπιστημονικὴ ἀνακατασκευὴ τῶν ἀσκληπιείων τῆς ἀρχαιότητος (Ἀνάλεκτα τόμ. Α' 1867, σελ. 87-94, 245-8, 265-14). [7] Ἰδ. Ἀθηνᾶ τόμ. Α' σελ. 1-4. [8] Ἰδ. Ἀθηνᾶ τόμ. Α' σελ. 1-4. [9] Ἰδ. Ἀθηνᾶ τόμ. Α' σελ. 1-4. [10] Ἰδ. Ἀθηνᾶ τόμ. Α' σελ. 1-4.

Ὅθεν ὁ Ὅμηρος μὴ δυνάμενος νὰ ἐξηγήσῃ τὴν [illegible] τῶν [illegible] ἐπιφέρει περὶ τῶν [illegible]:

ἦ γὰρ Παιήονός εἰσι γενέθλης.[1]

Αἱ ἰατρικαὶ [illegible] ἐξελίχθησαν καὶ περὶ τῆς ἑλληνικῆς [illegible] ὁ σοφὸς Sprengel [illegible] ἀποφαίνεται ὅτι [illegible] ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὀφείλουσι νὰ ἀναζητηθῶσιν: "weder in Aegypten noch in Indien, weder in Palaestina noch in Rom, sondern allein in Griechenland sind die ersten Keime der Wissenschaft, wie aller menschlichen Kenntnisse zu suchen".[2]

[illegible] ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἰατρικῇ στοιχεῖα, [illegible], μαντεία καὶ ἀστρολογία, [illegible] ὁ κύριος χαρακτὴρ τῆς τῶν ἱερέων [illegible], ἤρχισαν ἤδη [illegible] καὶ ἡ [illegible] — [illegible] ἀποδείξεις [illegible] — [illegible] ὁ ἀνὴρ [illegible] ἰατρὸς [illegible] πρὸς [illegible] καὶ τὴν [illegible] καὶ [illegible] Χείρων ὁ Κένταυρος κατῴκει ἐν τῷ Πηλίῳ καὶ [illegible] ἀνήρ, [illegible] ταῦτα [illegible] Πλούταρχος λέγων: "[illegible] Μάγνητες δὲ Χείρωνι, τοῖς πρώτοις ἰατρεῦσαι λεγομένοις, ἀπαρχὰς κομίζουσι· ῥίζαι γάρ εἰσι καὶ βοτάναι, δι' ὧν ἰῶντο τοὺς κάμνοντας".[3] Ἀλλὰ πλὴν τούτου φέρεται ὁ Χείρων [illegible]:

εἰς ἀστρονομίην [illegible],
ὅρκους καὶ θυσίας ἱλαρὰς καὶ σχήματ' Ὀλύμπου.[4]

[illegible] τοὺς [illegible] καὶ [illegible] καὶ [illegible] καὶ [illegible] καὶ [illegible] Ἀσκληπιάδης:

ἢ [illegible]
χρηστοῖσι [illegible].[5]

Ὁ [illegible] Χείρωνα [illegible][6]

[1] Ὀδ. Δ 231. [2] Geschichte der Arzneikunde, Sprengel, Halle 1821, σ. 71. [3] Συμπ. προβλημ. 3.1.3. [4] [illegible]. [5] [illegible] 15,75 [illegible]. [6] οὕτω καὶ ὁ Πίνδαρος Πυθ. Γ' 5 λέγει περὶ τοῦ Χείρωνος: "ὅς ποτ' ἐθρέψατο τέκτονα νωδυνίας ἅμερον γυιαρκέος Ἀσκλαπιόν, ἥρωα παντοδαπᾶν ἀλκτῆρα νόσων".

τὴν θείαν τέχνην· φέρεται δὲ καὶ ἱερατικὴ πινάκων διά τινα τραγῳδίαν τοῦ βιοτεύοντος ἢ διὰ τὴν γένεσιν τῶν "φαρμακίδων μαλακτικῶν χειρῶν νεφέων"[1] ἀστρικὰ δὲ τοῦ θείου Ἀσκληπιοῦ[2] μεμαθήκασι ὅτε παιδαγώγησε τὴν Μαχάονα τὴν ὁ Ἀπόλλων, καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο τοῖς γονεῦσι καὶ ἰατρὸς καὶ πολεμάρχης.* Ἦσαν δὲ ταῦτα "εἰδωλοποιοῦ" εἶδος ἐλκτοῦ, "χρησταὶ" εἶδος θηλυκρίτου τῆς "αἰσχίστης" κατ' Αἰσχύλον ἀκαμοῦς οὐσίας. Καὶμὲν καὶ ὁ Χείρων ἐν ἄντρῳ τοῦ Πηλίου· ἔνθα παρεδόθη παῖδα ἰατρὸς ἀνατρέφειν ὁ Σάτυρος· ἡ ὄνομα ἰατικὸν ἐδίδαξεν ἐκδίκως ἐκάλει δηλοῦσι μὲν τὸ ἰάσιμον εἶναι τὸν προὸν καὶ κατὰ τὸν Πίνδαρον[3]· ἡ ὁ Ἡσίοδος μαρτυρεῖ τοῦτο:

Αἶψα, ὅτε γενετὸ' ἐὸν ἔπεφνε, παῖδα λιασθεὶς,
ἐν Χείρων' ἔθρεψε' ἐνὶ Πηλίῳ ὀβριμοεργόν.[4]

Ἐκεῖ παραπαιδεύθη καὶ Θεσσαλὸς ἰατρὸς ὑιὸς τοῦ Ἡρακλέους ἢ ὁ Ἀσκληπιάδης εἶναι διδάξῃ αὐτὸν "πολυπαίμονας ἀνθρώποισιν ἐπῳδὰς νόσους" κατὰ τὸν Πίνδαρον[5]· ὅθεν ποιοῦσι τὸν Χείρωνα ᾄδοντα·

Εἰ δ' ἀοίδιμον ἄντρον ἔναε' ἔνθ' Χείρων, ἢ τὰ οἱ
φίλτρον ἐν δαιτὶ μελιγάρυες ὕμνοι
ἀμείρετοι εἶδεν· ἰατῆρά τοί πάντιν' ἔτευχον
ἢ νίν ἐσθλοῖσι παραυχεῖν ἀνδράσιν ἀρχὴν νόσων
ἢ τινα λαοῖσιν ἀκεσμάτων ἢ ἀπότροπον;[6]

Ἢ ὄντως ἐδίδαξεν αὐτὸν τὰ διάφορα φαίνεται καὶ τὴν "αὐλοφωνὴν" καὶ θρεπτικὴν, ἄλλην ἦθος τῶν χειρουργικῶν, ἀλλὰ ἡ τοιαυτῶν ἢ μᾶλλον τὰς ἐξ ἠλικίας ἢ φύσεως τῶν χρωμένων νόσους ἢ τοὺς τῶν ἀναβολέων· ἡ δὲ θεραπεία ἐγίνετο ἢ διὰ μελιφθόγγων παραμυθιῶν τῶν ἐπῳδῶν ἢ διὰ ποίων παπαυστικῶν φαρμάκων ἢ διὰ τοὺς μᾶλλον ὠφελοῦντας ἡσίων φαρμάκων ἢ τέλος διὰ χειρουργίας. Ὁ δὲ καὶ ἡ ἐφεμερὸς φαρμακοποσία τοῦ ἔτους ἀποδίδοται εἰς τὸν Χείρωνα, ἤτις, ἐκδιδυσκόμενος ἀπ' ἀειδοῦ χιτῶνος ἢ κεκαυμένου ἢ μεμιασμένου διὰ τὰς δαιμονιουργικὰς ἰδιότητας πυκάκων. Περιγράφων τοιαῦτα ἔφησεν παρὰ Νικάνδρῳ τῷ Κολοφωνίῳ·

Πρώτιστα μὲν Χείρωνος, ἐπαλθέα ῥιζώσασθαι
Κενταύρου Κρονίδαο φερώνυμον, ὅππατε Χείρων
Πηλίου ἐν νιφόεντι πολὺν ἐφράσσατο δειρῇ·
τὴν μὲν ἀμαρυγμαίουσαν ἐπὶ ῥοδοδάκτυλι χαίτῃ,
ἄνδρεα δὲ χρύσεια φαείνεται· ἢ δ' ὑπαυγὴς
ῥίζα μὲν οὐ ἐνδόωσα πολυφόρτιον νάσσατο ἔσχεν·
ἢν δὲ σὺ μὲν αἰόλῃσιν, ὅτε δ' ἐγκλίνων ἄλμῃ ἀρόξας
φορτίζεσθ', ἀσκοῖσι πιεῖν μεθυσήεσσαν ἔδωκεν·
πανδαμάτωρ γὰρ ἀρίστη ἐπὶ γαῖαν ἀπάσαν ἔασιν.[7]

[1] Ἰλ. Δ 218, Λ 832. [2] Πυθ. Δ 102, 119. [3] Σχολ. εἰς Νέμεα Γ' 89. [4] Ἡσιόδ. Γ 66
[5] Πυθ. Γ 63. [6] αὐλ. Γ 45. [7] Νικάνδρου Θηριακῶν στιχ. 50ῃ.

* Ὁ Ἰωσηπίδης τραγῳδιοποιὸς λέγει πρὸς τὸν Πείρωνα· "ἀλλ' ἐμὲ μὲν σὺ σώσαντα μητρὸς δ' ἑκόντα" δῖον, σὺ παῖδα δ' αἷμα παλαιὸν νέμ' ἐνδυσαι χιτῶνι· ἐσθλὸν δ' ἔπος φυγόντα τοῦτο· σοφὸν, ὡς πρὸς ἐμοῦ φανὲν ἐπιλήσιμον, σὺ χείρων ἐδίδαξε ξὺν δικαιοσύνῃ τοὺς κοινωνοῦντας" Ἰλ. Λ 829.

"Χειρώνια δὲ ἕλκη" τὰ δυσίατα ἔκγονα κατὰ τὴν εὐστάθειαν, ὧι χείρωνος ἀνεψιοῦ τὴν ἰάσιν τῶν ἀσφαλῶν τρώσεων.[1] Τοιοῦτος γεγονὼς ὁ Χείρων λέγεται ὀλίγα ἔπη φράσαι περὶ τοῦ Ἀχιλλέως νηπιόθεν σφλάγχνοις λεόντων ἢ συῶν ἄγρια κραιπνὸς ἄρκτων 2. ἢ λὸν φοίνικα, τὸν παιδαγωγὸν ἐκείνου τυφλωθέντα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐθεράπευσεν[2].

Ὁ Χείρων θαρίσταται ὡς τις παιδαγωγὸς ἀνὴρ ἢ ὡς ἐπὶ τοῦτο τῆς ἀνδρικῆς φύσεως εὐεργέτης συνεκῶν τῇ ἰατρικῇ ἢ τὰ ἄλλα κοινωφελῆ ἐπαγγέλματα ἢ ἐξασκεῖν ἢ αὐλὸν ἔπι τὴν δικαιοσύνην, ἢ ὑπενδυμένει ἡμεῖν τοῖς αἰχμαλώτους ἱερεῖς ἢ ἐν μέρει τοὺς μετέπειτα ἰατροφιλοσόφους (μετὰ λύρας καὶ κιθάρας τινουσόλεως ἄλλων). Τοῦτο σημαίνει ἐν ἁπάσαν θρεπτόγονον κοινωνίαν ἢ ἐν αὐτὰ νῦν τὰ χωρία ὑ ἱερεὺς εἶναι ἢ ὁ ἰατρὸς ἢ ὁ δικαστὴς ἢ ὁ παιδαγωγὸς ἢ ὁ διδάσκαλος. Ἀπὸ τοῦ Ἀσκληπιοῦ χωρίζεται ἡ ἰατρικὴ ὅλων τῶν ἄλλων ἥλιος ἔχομεν ἐνδηλοῦς ἰατροὺς. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους τὸ ὄνομα θαρσαγεται ἢ ἐπὶ τοῦ ἀσπάλακος (=ὄρυς) ἢ ἐπὶ τοῦ ἀσκελὶς ἢ ἵππους (= ὁ τὰ ἀσκελῆ, τὰ βαρέα νοσήματα θεραπεύων). Ἢ γέννησιν αὐτοῦ ἐκ τῆς Κορωνίδος θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Φλεγύου, ἢ ἀρπαγὴ ἐπὶ ἐκ κοιλίας τεκμηρὸς ὑπὸ τοῦ ἀπόλλωνος προμηνύει τὴν πανσαρκῆ λεγομένην νόσον.[4] Οὕτως ἐνρέθησαν αὐτοῦ κατὰ τὸ χείρωνα "ἀπόλλωνος δὲ ἢ κορωνίδος ἀσκληπιὸν γεννήσαντα ἢ πολλὰ παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ εἰς ἰατρικὴν μαθόντα φροσεξευρεῖν τήν τε χειρουργίαν ἢ τὰς φαρμακῶν σκληρότητας ἢ ῥιζῶν δυνάμεις ἢ παιδόλου προβιβάσαι τὴν τέχνην εἰς τοσοῦτον, ὥστε καὶ ὡς ἀρχηγὸν τιμᾶσθαι ἢ κτίστην." Εἶναι λίαν σημειωτὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσ. (Παυσ. Γ'45) ἐκτιθέμενα φάρμακα, τὰ διδαχθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Χείρωνος. μεταξὺ τούτων εἶναι ἢ τινα συμπαθητικὰ ἢ ἐσωτερικά: "ἢ ῥάμνη Μάγνητε φέρων (Ἀπόλλων) ὦρε Κενταύρῳ διδάξαι (Ἀσκληπιὸν) πολυποίμονα ἀνδρώπων ἴασθαι νόσους· τοὺς μὲν ὧν, ὅσοι μόλον αὐλοφύτων ἑλκέων ξυνάονες, ἢ μολιῷ χαλκῷ μέλη τετρωμένοι ἢ χερμάδι τηλεβόλῳ, ἢ θρῖνυ πυρὶ σπερθόμενοι δέμας ἢ χειμῶνι, λύσαις ἄλλον ἀλλοίων ἀχέων ἔξαγεν τοὺς μὲν θαλάσσαις ὠδαῖς ἀμφείσαις, τοὺς δὲ φορσύνῃσι πίνοντας, ἢ χυτοῖς σπερμάτεσσιν φάντασθαι φάρμακα, τοὺς δὲ τομαῖς ἐστοιχειώσαις ὀρθοῦς". Κοῦκ ἐπιτρέπει τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον, ὥστε ἢ νεκροὺς διὰ φαρμάκων ἢ ἐσωτερικῶν ἀνίστα, ἢ ἐστυκὴ Ἢ δεῖον φθονερὸν" καθ' Ἡρόδοτον ὁ Ζεὺς κατεπραύνησεν αὐτὸν ὃ ὡς ὁ Ἡρ. ἐλέγχει γράφει: "ὑπὸ πυρετοῦ φλεχθέντα ὀλέσθαι φησὶν Ἀσκληπιόν, καίπερ ἰατρικῆς εὑρετὴν ἢ ἰητρῶν διδάσκαλον γεγονότα". Ἡ ἀναβίωσις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὡς τὸν θρηνητὴν ἦν ἔμελλεν ἔσεσθαι, αὐτὸς ὀνομάζει αὐτὸν "ἀμύμονα ἰητῆρα" (Δ 194)· ὅπερ εἰδέτων ἀναφέρει πάντας ὡς ἀνθρώπους, οὕτω ἢ εἰς τὸν θρηνητὸν ὕμνον ἐσταθμίστη

Ἰητῆρα νύμφη τ' Ἀσκληπιοῦ ἄρχορ' ἀείδειν
χάρμα μέγ' ἀνδρώοισι κακῶν ἀλεωτῆρ' ἀδινάων.[8]

[1] παρεκβ. Ἰλιαδ. Δ 202, 163, 13. [2] ἀπολλόδ. βιβλιοθ. Γ, 13, 6. [3] αὐλ. 8. τοῦτον φασ' ἄλλων συμφοβηθῆναι ὡς χείρωνα ὁ Τίτθης, σκυβαλικὰ τινα τοιαῦτα ὡς ἀπαιδίας νοσήματα (Σχολ. ἀλεξάνδρ. 421). ἢ ἐπὶ οὗτος ἀπαλλάξαι νόσου, ἢ ἀτεχνίας ὁ χείρων βοτάνας χρώμενος. [4] Ὕγινος ἐν Μύθ. 202. ἐκ τούτου ἐκάλει ὁ αἰλιανὸς ὑπόσπ. ἢ ἰδε [illegible]

[illegible] τῆς ἀρχαίας τοῦ Πτολεμαίου καὶ νεωτέρας ἐποχῆς [illegible] Ἑλλάδος ἐκκλησίαι τεύχ. I-II, 1894

καὶ ἐπιδημίαι τῶν Ἑλλήνων ἀσκληπιείων καὶ ἱερῶν ἀγώνων τεύχ. I-II, 1894

* «τελείαν δὲ ἰατρικὴν καθ' ἑαυτὴν μέρεσι συμπεπληρῶσθαι, τὴν μὲν ὑγιεινὴν θείαν ἀσκληπιοῦ μόνου εὑρεῖν, τὴν δ' ἐν ἀνδράσιν τοὺς ἀσκληπιάδας παρὰ τοῦ θεοῦ δεξαμένους τοῖς ἐφεξῆς παραδοῦναι, μάλιστα δὲ Ἱπποκράτην, ὃς πάντων ὑστάτην ἐπὶ τὴν ἰατρικὴν ἐλθὼν τὴν τελείαν παρ' Ἕλλησιν ἰατρικὴν.» XIV, 676.

«Εἰκὼν τῆς Ἑλλάδος» εἶναι **ἡ ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη Ἐπιθεώρησις** τῆς ἑλληνικῆς καὶ ξένης κινήσεως, μὲ ὁλοσέλιδες εἰκόνες ἀπὸ τὴν κοινωνικήν, καλλιτεχνικὴν καὶ ἀθλητικὴν ζωήν, μὲ πλούσιον καὶ συγχρονισμένον περιεχόμενον καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐνδιαφέροντα Νέα ἑκάστης ἑβδομάδος.

δὲν ἀποτελεῖ γεγονὸς ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ ἔχομεν συνηθίσει τὸν τελευταῖον καιρόν, τῆς ἐμφανίσεως δηλαδὴ ἑνὸς περιοδικοῦ μὲ τὸ συνηθισμένον, τὸ στερεότυπον περιεχόμενόν του.

Τὸ περιοδικὸν «*Εἰκὼν τῆς Ἑλλάδος*» εἶναι ***ἡ ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη Ἐπιθεώρησις*** τῆς ἑλληνικῆς καὶ ξένης κινήσεως, μὲ ὁλοσέλιδες εἰκόνες ἀπὸ τὴν κοινωνικήν, καλλιτεχνικὴν καὶ ἀθλητικὴν ζωήν, μὲ πλούσιον καὶ συγχρονισμένον περιεχόμενον καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐνδιαφέροντα Νέα ἑκάστης ἑβδομάδος.

Ἡ «*Εἰκὼν τῆς Ἑλλάδος*» σᾶς προσφέρει μὲ τῆς 24 σελίδες της μεγάλου σχήματος, μὲ τὸ μοναδικὸν περιεχόμενόν της καὶ μὲ τὴν πολυτελῆ ἐμφάνισιν ἑνὸς συγχρονισμένου καὶ ἐξευρωπαϊσμένου εἰκονογραφημένου περιοδικοῦ, τὴν ἀπόλαυσιν ποῦ δὲν εἴχατε ὡς σήμερον.

Ἡ τιμὴ τοῦ φύλλου ἔχει ὁρισθῇ εἰς δρχ. 3, θὰ κυκλοφορῇ δὲ μέσῳ τοῦ Πρακτορείου Ἐφημερίδων. Πρὸς διευκόλυνσιν ὅμως τῶν ἀναγνωστῶν τῆς "ΕΙΚΟΝΟΣ„ ἰδίᾳ τῶν ἀπομακρυσμένων μερῶν ἡ διανομὴ τοῦ φύλλου θὰ γίνεται καὶ δι' ἀπ' εὐθείας ἀποστολῆς τοῦ περιοδικοῦ. Ἡ συνδρομὴ ὡρίσθη διὰ τὴν ἀπ' εὐθείας ἀποστολὴν εἰς δρχ. 130 ἐτησίως.

Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ λαμβάνουν ἀπ' εὐθείας τὴν "ΕΙΚΟΝΑ„ ὅπως ἐγγραφοῦν συνδρομηταί, ἐμβάζοντες τὴν συνδρομήν των πρὸς τὸν Διευθυντὴν τῆς Διαχειρίσεως τοῦ περιοδικοῦ κ. Γ. ΠΕΤΡΟΥ, ὁδὸς Πατησίων 9, Ἀθῆναι.

"ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ„

Περὶ τῆς ἰατρικῆς μεθόδου τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐλαχίστας εἰδήσεις εὑρίσκομεν
παρ' Ὁμήρῳ. Ἐπειδὴ Πλάτωνος πλείονας, ὅτε ἡ νοσολογία εἶχεν ἤδη ἀρχὴν εἰς εὐρύ-
τερον [illegible] διὰ τε τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἐγένετο τότε
περὶ ταύτης συζήτησις ἐξ ἀφορμῆς [illegible] καὶ περὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὁρίζοντος
τὴν ἰατρικὴν ὡς ἐπιστήμην τῶν τοῦ σώματος ἐρωτικῶν πρὸς πλησμονὴν καὶ κένω-
σιν καὶ [illegible] τῶν ἐναντίων. "τούτοις ἐπιστηθεὶς ἔρωτα ἐμποιῆσαι
καὶ ὁμόνοιαν ὁ ἡμέτερος πρόγονος Ἀσκληπιὸς .. συνέστησε τὴν ἰατρικήν."[1] Ὁ
Πλάτων ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ Ἡροδίκου, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύῃ τὰ
χρόνια καὶ ἀνίατα νοσήματα "ἐποίει, λέγει, μακρὸν τὸν θάνατον". Ἡ ἰα-
τρικὴ τότε ἀπεσκόπει μόνην τὴν θεραπείαν τῶν τραυμάτων (ἢ τινων ἐπιδημιῶν νόσων) ἀλλ' ὅτε
διὰ τὴν ἀργὴν τῶν ἀνθρώπων δίαιταν ἐπολλαπλασιάσθησαν τὰ πάθη "φύ-
σαί τε καὶ κατάρρους" καὶ τὰ ῥεύματα καὶ τὰ πνεύματα ὥστε λιμνὴν ἐποίησαν
τὸ σῶμα, τότε τὰ "καινὰ ταῦτα καὶ ἄτοπα νοσημάτων ὀνόματα".
Ἐπὶ τοῦ ἐν Τροίᾳ τραυματισθέντα οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ προσέφερον
οἶνον Πράμνειον ἀναμείξαντες ἄλφιτα καὶ τυρόν. [illegible] καὶ αὐτὸς ὁ
θεραπευόμενος Πάτροκλος, "ὅτι τῇ παιδαγωγικῇ τῶν νοσημάτων
ταύτῃ τῇ νῦν ἰατρικῇ πρὸ τοῦ Ἀσκληπιάδαι οὐκ ἐχρῶντο". Ἀλλ' ὁ
Ἡρόδικος ὁ εἰσαγαγὼν αὐτὴν παιδοτρίβης ὢν καὶ ἐπίκασθενος ἀνέμειξε
τῇ θεραπευτικῇ γυμναστικὴν εἰς τὸ θανάσιμον νόσημα καὶ [illegible]
ἐθεράπευε. Ἀλλ' ἔζη [illegible] "δυσθανατῶν δὲ ὑπὸ σοφίας εἰς γῆ-
ρας ἀφίκετο". Καὶ [illegible] τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν, ὅτι Ἀσκλη-
πιὸς οὐκ ἀγνοίᾳ οὐδ' ἀπειρίᾳ τούτου τοῦ εἴδους τῆς ἰατρικῆς τοῖς ἐκγόνοις
οὐ κατέδειξεν αὐτό, ἀλλ' εἰδὼς ὅτι πᾶσι τοῖς εὐνομουμένοις ἔργον τι ἑκά-
στῳ ἐν τῇ πόλει προστέτακται, ὃ ἀναγκαῖον ἐργάζεσθαι καὶ οὐδενὶ σχολὴ διὰ
βίου κάμνειν ἰατρευομένῳ."[2] Ἔτι δὲ [illegible] τὰ [illegible] Ἀσκληπιοῦ [illegible]
[illegible] κατασκευάζει διὰ τῶν ἑξῆς: "...τοὺς μὲν φύσει τε καὶ διαί-
τῃ ὑγιεινῶς ἔχοντας τὰ σώματα, νόσημα δέ τι ἀποκεκριμένον ἔχοντας ἐν αὐτοῖς,
τούτοις μὲν καὶ ταύτῃ τῇ ἕξει καταδεῖξαι ἰατρικήν, φαρμάκοις τε καὶ τομαῖς
τὰ νοσήματα ἐκβάλλοντα αὐτῶν τὴν εἰωθυῖαν προστάττειν δίαιταν ἵνα μὴ
τὰ πολιτικὰ βλάπτοι, τὰ δ' εἴσω διὰ παντὸς νενοσηκότα σώματα οὐκ ἐπιχειρεῖ
διαίταις κατὰ σμικρὸν ἀπαντλοῦντα καὶ ἐπιχέοντα μακρὸν καὶ κακὸν βίον ἀν-
θρώπῳ ποιεῖν, καὶ ἔκγονα αὐτῶν [illegible] ἕτερα φυτεύειν ..."[4] [illegible]
τῶν νοσούντων οὐδ' ἐπιχειρεῖ νὰ θεραπεύσῃ ὁ θεὸς τῆς ἰατρικῆς [illegible]
[illegible] καὶ μὴ [illegible] [illegible] [illegible] ὠφέλιμοι. [illegible]
ἀποτελοῦσι τὸ [illegible] στοιχεῖον τῆς ἰατρικῆς τοῦ Ἀσκληπιοῦ [illegible]
[illegible] ἀνὴρ [illegible] καὶ [illegible] θεραπείας [illegible] [illegible]
[illegible] τοῦ Ἀσκληπιοῦ [illegible] μετ' αὐτοῦ κατεχώρισαν [illegible]

[1] Συμπ. 186d [2] Πολιτ. 406c [illegible] τὰ [illegible] χρόνια, [illegible]
[illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible]
[illegible] αὐτοῦ οὐκ [illegible] [illegible] παχεῖαι παρεῖαι [illegible]
[illegible] [illegible] = [illegible] [4] [illegible] [5] Περὶ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] τῆς [illegible]
περὶ τὸ [illegible] ἀνα[illegible] καὶ [illegible]

ὁ φιλάνθρωπος θεός ἔσχεν ἀναντίρρητον τὴν μεγαλυτέραν χάριν. [illegible] δ' ἐπαίσθησιν μετά τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διά τῆς [illegible] μένης ἰατρικῆς, ὡς παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Γαληνός.[1] [illegible] τὸ [illegible] χῆ, ἵνα [illegible] τὸ σῶμα προφυλάττῃ καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις [illegible] [illegible] καὶ [illegible] κατανοῶν τὰς [illegible] καὶ τὴν [illegible] θεν σωφρονοῦντα. [illegible] δὲ καὶ [illegible] [illegible], κυνηγεσίαν, [illegible], ἵνα τὸ [illegible] τοῦ [illegible]. Καὶ τὴν [illegible] τοῦ σώματος [illegible], ὡς [illegible] τὸν Νικόμαχον τὸν Σμυρναῖον, [illegible] ἕνα.[2] Ὀρθότατα λοιπόν χαρακτηρίζει [illegible] ὁ Γαληνός τὴν ἰατρικὴν τοῦ Ἀσκληπιοῦ: "τελείαν δὲ ἰατρικὴν καὶ τοῖς μέρεσι συμπεπληρωμένην, τὴν μὲν ὡς ἀληθῶς θείαν Ἀσκληπιὸν μόνον εὑρεῖν, τὴν δ' ἐν ἀνθρώποις τοὺς Ἀσκληπιάδας παρὰ τούτου διαδεξαμένους τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι..."[3] Ἀπό τοῦ Ἀσκληπιοῦ κατάγεται γενεά ὁλόκληρος ἰατρῶν, οἱ Ἀσκληπιάδαι οἵτινες μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπῆρχον καθ' ὅλην τὴν πανελλήνιον μεγάλης ἀπολαύοντες τιμῆς παρά τοῦ λαοῦ. Οὗτοι συνέδεσαν τὴν ἰατρικὴν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων μετά τῆς ἱστορικῆς καὶ διέσωσαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφὴν καὶ παράδοσιν ἰδίᾳ ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις.[4] Ἀλλά καὶ [illegible] διά [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] καὶ κατά τοὺς χρόνους ἔτι τοῦ Εὐριπίδου εἰσάγεται ὁ χορός λέγων τάδε: "κρεῖσσον οὐδὲν Ἀνάγκας ηὗρον, οὐδέ τι φάρμακον Θρῄσσαις ἐν σανίσιν, τὰς Ὀρφεία κατέγραψε γῆρυς, οὐδ' ὅσα Φοῖβος Ἀσκληπιάδαις ἔδωκε φάρμακα πολυπόνοις ἀντιτεμὼν βροτοῖσιν."[4] Μετά τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀσκληπιοῦ, [illegible] καὶ διά τοῦ Ὀρφέως ἡ ὀρφική ἰατρική συνεδέθη μετά [illegible] καὶ [illegible], καὶ ἐνωρίς κατενοήθη αὕτη ἡ δύναμις τῆς ἀπολλωνείου [illegible] καὶ [illegible] τέχνης, ἥτις οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους θεραπεύει, ἀλλά καὶ [illegible] εἰς ἡμερότητα φέρει.[4] Καὶ [illegible] εἰσάγεται ἡ [illegible] ἀρχή [illegible] [illegible] περιόδους [illegible] [illegible] θείας μουσικῆς καὶ ἁρμονίας [illegible] τῆς ψυχῆς [illegible] καὶ [illegible] τὰς δυνάμεις αὐτῆς πρός τὴν [illegible] τοῦ σώματος [illegible] ὀργάνων πρός [illegible]

[1] Ἐν τῷ Α' [illegible] VI, 41. [2] VI, 869. [3] XIV, 676. [4] [illegible] M. Malgaigne ~~Sur les asclépiades et les Asclepions~~ (~~Lamotte-Françoise~~ 1878). [4] [illegible] 965. [4] J. Combarieu, La musique et la magie, Paris 1907. Ἴδε δὲ τὸ ἀξιόλογον βιβλίον τοῦ Ε. Φρουχτερσλέβεν, Ὑγιεινή τῆς ψυχῆς (ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπό Ι. [illegible]) Ἀθῆναι 187?, καὶ Κ. [illegible], Ψυχιατρία παρά τοῖς ἀρχαίοις, [illegible] (Νεολόγου ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρησις τόμ. Β' Ἀθῆναι 187?, σ. 984-6, 1004-7, 1083-85).

Πρώτοι Μακεδόνες είναι οι γιοι του Μακεδόνα Μαχάων και Ποδαλείριος, μετά ο τρίτος ο Έρεμος του "ανήρ ίππιος ηδ' εύστόχος φώς" γίνεται ο χειρουργός του τρωϊκού πολέμου, αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών και ο δεύτερος παίζει δεύτερο χωρίς αμφισβήτηση ρόλο στην Ιλιάδα της θεάς Αθηνάς. Μετά τον τραυματισμό ο Αγαμέμνων έφυγε εν "βλοσυρωπώ":

αυτός γάρ σφιν έδωκε πατήρ μέγα κύδος Αχαιών
αμφοτέρους· έτερον δ' έτέρου πολύν έδηκε,
τω δ' αμ μάχης αναφανδόν τε κρατερής τε
παρκείς έλεν πρίν αίσα μ' έλασε δάσσ' αχαιούς.
τω δ' αρ' ακριβέα πάντα επί σφίσιν έθηκεν
άσκοπά τε γίγνεσθαι η αναλθέα γίνεσθαι.... [1]

πρβλ. Ιλ. Λ. 833: "ιητρού μεν γάρ ανδρός αμύμονος ηδε Μαχάωνος, τον ρα περί πάντων ανδρών ήνησεν άριστον οίωμαι Ιλιος έξοχα, χρηί δε οι αγρόν ικέσθαι"

Ξαναγυρίζοντας στην ιατρική επιστήμη, έλεγε η ανωτέρω Θέτιδα "ιητήρ γάρ αν ήεν αμύμων ιήσασθαι βέλος ανδρός αρηϊφίλου και φάρμακα πάσσειν, τοίσιν τε μαλθακοί αιμωγής ίσχονται και ρήγνυται αλγεινή ωδίς, ως δ' αυτως ορθούται ανήκεστος βέλος ανδρός". Ο Μαχάων "ιητήρ αμύμων" είναι ο γιος του Ασκληπιού και της Επιόνης, αδελφός του Μαχάονα, του Ποδαλείριου, της Υγείας, της Πανάκειας και της Ιασώ. Ο Μαχάων και ο Ποδαλείριος ήταν γιατροί στον στρατό των Αχαιών και ο Μαχάων ήταν ο αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών. Ο Μαχάων και ο Ποδαλείριος ήταν γιατροί στον στρατό των Αχαιών και ο Μαχάων ήταν ο αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών. Ο Μαχάων και ο Ποδαλείριος ήταν γιατροί στον στρατό των Αχαιών και ο Μαχάων ήταν ο αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών.

(Στεφ. Βυζ. εν λ. Σύρνα)

[1] Ιλ. Δ. 212. [2] Ιλ. Λ. 804 [3] Ιλ. Λ. 836 πρβλ. τη λίστα των πολεμιστών, οι 30 από τους οποίους Β. 731. [4] Σχολ. Θρην. Ιλιαδ. Α. 515 πρβλ. τη σχολιαστή. [5] Λ. 71, 4 στο Λεξικό του Suidae, De Machaone et Podalirio medicis militantibus. Φρύνιχ. 18 γ. Ν. Α. 18 [6] Ο Μαχάων και ο Ποδαλείριος ήταν γιατροί στον στρατό των Αχαιών και ο Μαχάων ήταν ο αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών. [7] Ο Μαχάων και ο Ποδαλείριος ήταν γιατροί στον στρατό των Αχαιών και ο Μαχάων ήταν ο αρχηγός των Τρίκκων πολεμιστών. [8] Μαχάων, Podalirio ου το γένος ήρχε από τη μάχη του 1815. [9] Στράβ. Γ', 3, 9. Ιλιάδ. Λ', 3, 9.

... ως κάν' ηγείσθην Ασκληπιού δύο παίδε – ιητήρ ηγησάσθην, Ποδαλείριος ήδ' Μαχάων· τοίς δε τρισσαί γλαφυραί νέες επεπόντο.

τὸ ἐν Τοίκκῃ εἶναι τοῦ λιμένος αὐλικὸν τοῦτο ἐπίγραμμα:

Οἵδ' Ἀσκληπιάδαι Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων,
πρόσθεν μὲν θνητοί, νῦν δὲ θεῶν μέτοχοι.[1]

Ὁ Μαχάων ἐφονεύθη ἐν Μεσσηνίᾳ υἱὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλήφου Εὐρυπύλου ἢ ἐτάφη υἱὸς τοῦ Νέστορος ἐν Γερηνίᾳ. Ἐνταῦθα ἱδρύθη αὐτῷ ἱερόν, ἐν ᾧ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη διὰ σταφάνου. Παῦλος δ' ὁ Αἰγινήτης βασιλεύσας ἔδωσε Μαχάονι ἐν Περγάμῳ. Υἱοὶ αὐλοδρεπημονεύονται 5 τὴν ἰατρικὴν ἐξασκοῦντες Ἀλέξανδρος Σφῦρος, Πολεμοκράτης, Γοργίας ἢ Νικόμαχος, οἷς δύο τελευταίοις ὁ Παῦσος ἀνεγείρων ἐν Φαραῖς ἱερόν.[2] Ἄλλοι ἄλλα, περὶ ὧν τὰ ἀσκληπιεῖα.

Τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐπιφανέστεροι ἦσαν οἱ τῆς Κῶ καὶ τῆς Κνίδου, ἐκ Ποδαλειρίου καταγόμενοι, ἑταιρείαν ἐκεῖ συστήσαντες. Τούτων τὴν γενεαλογίαν μεμαθήκαμεν παρὰ τοῦ Σωρανοῦ γράφαντος Ἱπποκράτους γένος καὶ βίον[3], ἣν ὁ Γάλλος ὧδε διαγράφει:

Μετὰ γὰρ Τροίας ἅλωσιν ἐν Δήλῳ ναίοντα Ῥόδου
ὁ Ποδαλείριος υἱὸς Ἀσκληπιοῦ νιφόεσσαν
Ἱππολοχον ἐγέννησεν, οὗ Σωσίστρατος ἔξεφυ,
οὗ Ἀάρδανος, οὗ Κρίσαμις, οὗτος Κλεομήτιδας,
οὗτος υἱὸς Θεόδωρος, τοῦ δὲ Σώστρατος ἄλλος·
οὗτος Σωστράτου Κρίσαμις ὁ δεύτερος ἔξεφυ,
Κρισάμιδος Θεόδωρος δεύτερος αὖτιν ἔφυ.
Ἐκ Θεοδώρου τούτου δὲ ὁ Σώστρατος ὁ τρίτος,
οὗ Νέβρος, οὗ Γνωσίδικος, ἐξ οὗ περὶ Ἱπποκράτην,
Τοῦ ὡρώτου Ἱπποκράτους δὲ υἱοῦ τοῦ Γνωσιδίκου
καὶ τὴν Ἡρακλείδαν, οὗτερ ἡ φαιναρέτη
ὁμόγαμος, ὃ τρίτος γέγονεν Ἱπποκράτης,
ὃν τοκέων Ἡρακλείδαι τὰ ἰατρῶν δίδαξαν.[4]

Οὗτος εἶναι ὁ Κῶος κλάδος τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὅθεν ἦ ὁ μήτηρ Ἱπποκράτους[5] ἦ ὅλως πορεύεται πλείστων ἢ ἀρίστων ἰατρῶν ἢ τῶν τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου χρηστόδημον ἢ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου τὸν Ξενοφῶντα. Πλὴν τούτου ὑπῆρχε ἢ Ῥόδιος κλάδος ἢ Κνίδιος, ὅθεν ἦ Κτησίας ὁ τοῦ Ἀρταξέρξου βασιλέως ἰατρός.

Οἱ Ἀσκληπιάδαι εἶναι οἱ ἀνθρωπόσωποι θεοὶ τῆς φοιτικῆς ἰατρικῆς· ἦλθον εἰς ἀνθρώπους ἢ εἰς τὴν Δῆλον ἦλθον τὴν ὑπὲρ φύσιν τῆς ἐν τοῖς Ἀσκληπιείοις ἐκκομιζόμενης ἐνηργάλο διὰ τῶν ἐνθουσιαστῶν τούτων ἐμφανείας τοῦ θεοῦ. Τὴν ὡρώτην ἐξήσκουσι οἱ λαϊκοὶ ἰατροί· ἐν ἀρχῇ συγγενεῖς ἐξ αἵματος μετεδίδοσαν καὶ εἰς σύστημα ἐνόρκιος εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἢ ἀποστελοῦσιν ἰδίαν τάξιν ἢ ὀργάνωσιν· τὰς δὲ νέας φαρμακοῖς ἢ τομαῖς ἢ φυσικῇ δικαίᾳ θεραπεύουσιν, ἐναλλὰ ἐφοίτων πρακτικοὶ ἰατροί.[6]

[1] Ἀριστοτ. Ἀθροσπ. 637. [2] Παυσ. Β, 11, 6. [3] Κύκλ. ΙΙΙ, 850 περιβ. ἢ τοῦ Παιήονα ὡρὰ Ἀρταξέρξην ΙΙΙ, 720. Ὁ βίος οὗτος τοῦ Ἱπποκράτους ἐξεδόθη νιοῦ Ideler en Physici et medici graeci minores I, 1841, σ. 248. [4] Ἰατορ. μνεί, 7, 940. [5] Γαλῆνος αὐτὸς θεωρεῖται τὴν σχολικὴν παῦλην ἀνεπιτρόσωπος. Διοκλῆς ὁ Καρύστιος εἶδός βεβαίως τὸν Ἱπποκράτη γεγονέναι. [6] Βλ. M. Malgaigne, Sur les Asclepiades et les Asclepieions (ἐν Lancette française 1842). Κατὰ τὸν Γαληνὸν οὗτοι "τῶν νοσούντων ἐξέσον ἄρχειν ὡς στρατηγοὶ στρατηγουμένων ἢ βασιλεῖς ὑπηκόων, οὐκ ἀρχεσθαι ἢ δεσπόζεσθαι καθάπερ ἔσται... ἢ σράκης ἀρχιτρωνητοι (Χ, 4) ἢ φυτρικῶν κλάδων αὐτοὶ (ἐν Ἰαβρ. μεθ. Λ', 1) λέγει: "ἢ πρόσθεν μὲν γὰρ ἦν οὐ σμικρά, νικῶσα μὲν πλείστη καὶ εὐρημάτων ἀρχαιοτέρων τῶν ἐν Κῷ ἢ Κνίδῳ· ἦσαν γὰρ ἔτι τοῦτο τὸ γένος ἦν καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιάδαι, οἱ Ἰλιοῦντος τοῦ κατὰ τὴν Ῥόδον· πρῶτον δ' αὐτοῖς καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἰατροί, ἢ ἱστορίας οὗτοι χαροὶ ἀναγκαῖοι ὅρος ἀλλήλων ἀμελλιτέραν ἐνίοντο ἰάσιν."

Ἐφαρμογὴν τῆς φυσικῆς ἀλφικτῆς ὑφιστόμενη παρ' Ὁμήρῳ εἰς λαὶ θερα-
πείας τῶν τετραυματισμένων ἡρώων υἱοῦ τοῦ Μαχάονος ἢ Ποδαλειρίου,
οἵτινες "τὰ αὐτὰ φάνια ἠπίνοντο ἢ ἔσχανε ἢ λόγοις ἢ ἰολείμοις ἀγαθοῖ".[1]
ἀλλὰ πλὴν τούτων, τῶν διασημοτέρων ὄντως ὑπῆρχον ἢ ἄλλοι ἐν ὑποστρατοῖ
Διο. Ὁ Πατροκλος π.χ λέγει πρὸς τὸν Ἀχιλλέα περὶ τῶν τραυματιοθέντων
ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων

τοὺς μὲν ἰητροὶ πολυφάρμακοι ἀμφιπένονται
ἕλκε' ἀκεόμενοι· σὺ δ' ἀμήχανος ἔπλεο, Ἀχιλλεῦ.[2]

Τὸ τοιοῦτον καταφαίνεται ἢ κατὰ τὸν τραυματισμὸν τοῦ Μαχάονος, ὅτ',
ὁ Ἀδομενεὺς "ἐκέλευε ἰητροῖς" νὰ σπεύσωσιν πρὸς θεραπείαν ἐκ τῶν σκευῶν
αὐτοῦ[3], εἰδικὸν δὲ ἰατρικὸν ὅταν διεταξε νὰ εἰσέλθῃ ὁ Μαχάων εἰς τὰς νῆας·

βαίνετε κὴν νῆας δεῖ· ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀνάξιος ἄλλων·
ἰοὺς ἐκ στέρνων, ἠδὲ τ' ἤπια φάρμακα πάσσων.[4]

Τῶν θεραπόντων τοῦ Ἡρακλέους εἷς ἦτο ἢ Ἐκαμηδὴ ἢ θαυμάστρια τοῦ
Νέστορος.[5] ἀλλὰ πρὸς τοῦτοις ἀναφέρονται ἢ ἡ Ἥβη[6], ὡς ἐνδεικτικὴ τῆς
θεουργικῆς τέχνης ἰσχυούσης ἢ παρ' Ὁμήρῳ, ὅπερ ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ σαφέστε-
ρον διαφαίνεται, ἐξ ὧν λέγεται· ὠτειλὴν δ' ὀδυσσῆος ἀμύμονος, ἀντιθέοιο

δῆσαν ἐπισταμένως, ἐπαοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν ἔσχεθον·[7]

ἢ Ἀχιλλεὺς δὲ ἰατρικῶν τὰ κατὰ τὸν λοιμὸν νοήσας μανικῶς δεῖλαι ("ἄγε
δή τινα, φάσθαι ἐρέομεν" Ἰλ. Α 63).

Καίτοι δὲ παρ' Ὁμήρῳ οἱ ἰατροὶ τάσσονται μετὰ τῶν δημιουργῶν "ἠΐθεοι τε-
χνῆται, ἐν τούτοις ἀριθμοῦνται μεγάλης τιμῆς· ὡς ἀναγκαῖοι ἢ εἰς τὸν Ὄ-
λυμπον αὐλὸν τῶν θεῶν – εἶχον ἢ αὐλοὶ τῶν ἰατρῶν, τοῦ Παιήονος – ὅτανο
θεὸς Ἄρης ἐτρώθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Ὄλυμπον ὁ Παιήων ἐπ-
έδησεν τοῦ τραύματος αὐτοῦ ἀπεώδυνα βότανα·[8]

τλῆ δ' Ἄρης ὃν πατρὸς ἐπὶ κρατερὸν ἄχος ἔσται,
εὖτε μιν ὠκὺς υἱὸς Διὸς αἰγιόχοιο
ἐν ὠδῖνι βάλεν χαλκήρεϊ βαλὼν ὀδύνησιν ἔδωκεν.
αὐτὰρ ὅ γ' ἐς δεύτερα Διὸς ἢ μακρὸν Ὄλυμπον
ἦλθ' ἀχέων, ὀδύνησι δεδαγμένος . . .
τῷ δ' ἐπὶ Παιήων ὀδυνήφατα φάρμακα πάσσων

1 Ξενοφ. Κυνηγ. 1, 14. 2 Ἰλ. Π, 28. 3 Ἰλ. Ν. 213 4 Ἰλ. Λ 513. 5 Ἰλ. Ξ 6. 6 Ἰλ. Ε 90
7 τ, 457. Βλ. F. Kutsch, altattische Heilgötter und Heilheroen. Giessen
1913. 8 Κατὰ τὸν τὴν Ὀδυσ. δ 231 σχολιαστὴν ὁ Παιὼν ἦν διάφορος τοῦ Ἀπόλλωνο

"ἐς μὴν Ἀπόλλων φοῖβος ἰητὴρ ἀνάλκιδος ἔσται
ἢ αὐλὸς Παιὼν, ὃς πάντα τὰ φάρμακα οἶδε."
ἐκ τούτου τὸ γένος τῶν ἰατρῶν (δ 231) ἔθελε
ἢ οἱ ἀσκηταὶ ἰατρικὸν ἢ φαινὰν ἢ ἰᾶσ-
θαι ἢ ἰατρικὴν ἢ τὸν ἔξοχον ἰατρὸν λέγου
Παιώνιον ἢ φεύγουν ἰατῆρα τῶν ἐπὶ δεινῶ
Σοφ. Ἠλ. 1208 ἢ φαιώνιος φάρμακα
Αἰσχ. Ἀγαμεμν. 848 ἢ, χειρ ἰατρικὴ
Ἱκετ. 1064. ἢ παιώνιος ἢ ἰατρικὴ
Ἠσχ. ἢ ἰατρικὴ τέχνη Σοφ. Ἀντ. 1001
παιώνια βοτάνη (μαχάων)

πηλόσαρκο· οὐ γὰρ ἦν ἡ κεφαλὴ γ' ἐπίτονος.[1]

Ἦν τοσοῦτον ἐν τῇ εἰκόνι εὐτύχημα ὁ Παιήων, ὥστε λέγει καὶ σήμερον πλέον φαιδρυνόμενον καὶ τερπνὸν ἀπεκαπήγασε ἐκ τοῦ χεναι τοῦ Παιάνος.

Ἡ εἰκὼν αὕτη Ὁμήρου εἶναι ἀναλύεται περιωρισμένη εἰς τὰ χειροποίητα· διὸ τῇ 1ῃ Ἀπριλίου ἀνατέθη.[2] Ἡ θρασεία μετὰ τὴν ὀλίγον ἐκπλήρωσιν χλωροῦ ὕδατος συνέστατο ἐκ τῶν "ἐξολκῶν" ἢ τοῦ "διαφόρου" τοῦ ξένου σώματος ἐδίως δίκους· ὅπερ ἀναφέρει ἐξηγητὴς δι' "ἐντομῆς" ἠδρεύνησεν· ὡσὰν ὁ κοινὸν φάρμακον ἐδέδετο ἐκ τοῦ θραύματος πράσινος σίνος μετάλλου ἢ ἀλφίτων ἢ κακεῖ ἐκ ὀλίγης ἐσωτερικόσου φάρμακα ἢ σπογγιᾶς βαλσάμου.[3] Δυσχερὴς ἦν ἡ ἐπίσχεσις τοῦ αἵματος διὰ τῶν ὀπισθίων φλεβῶν ἢ τῶν ἐπιδέσεων, ἢ δ' ὅλον ἡ αἱμορραγία ἦν πρακτικά. Λίαν πυλοῦ εἶχον ἐνχρήσει τὰ ἀναλγητικὰ εἰς κατὰ τὴν ὀργασμὸν τῆς θρόμβου.

Λαοὺς δ' ἀγρίδας ἀναλυμαίνεσθαι ἔτυμον,[4]
οὐδ' ἀναλυμαίνεται κεἰ ἄλλο μέλος ἔβαλλον, ἢ ὡμοβοιᾶν

ὡς ἐκ τῶν ὀδόντων χειροποιήτων ἐκ μιβδαίνων ἢ ἀνατομὴ κυρίως ἀλλὰ φαίνεται ὡροωδεσμένη ἢ δεικνύουσι αἱ δαιμόσιαι ἢ λιθογραφίαι ὡς μεγάλου Ὁμήρου, αἵτινες ἀναπαριστῶσι "μίαν ὡραιοτάτην τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀνατομήν".[5] Ἐκ τούτων μικρῶν 150 ἔρους ἀνατομικοὶ ὑπῆρξαν ὀμικρὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.[6] Ἡ μεγάλη διαφορὰ ἐν μέρει ἢ ἀνατομὴν τὸ ὁρόσιον μέρος ἦσι λάλαμον (ἢ σάρκα τοῦ χοῦ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν), τὸ δὲ ὑποσιον ἀνατομὴν ἢ ἐπιδέρμιν ἢ ἐπιδέλος τὰ ὑποκείμενα τοῦ μυελοῦ· ἐν δὲ διαγνώσεως διαφορὰ ἦν μέσον ἢ δύο πλάγια· τὰ πλευρὰ ὄμως ἐν ἄλλης ἐποχῆς ἡ ῥάχις σὺν τὸ ἀνώτερον ἡμισυσήχυς) ἢ κατώτερον (μεταφρενον). ἐν ᾧ δεύτερον διαφορὰ τὸ διάφραγμα, οἱ νεφροὶ καὶ ἡ καρδία (ἡ ὀρφαλὸς ἢ μεσόγαστρίον· ὁ ὀμφαλὸς ἢ ἡ λαπάρα· ἢ ἐν ᾧ ὑποχονδρίῳ τὰ ἀέρια ἢ οἱ χολοί, ἐννοεῖται ὁ τὰ ἄκρα χωρίζονται καλῶς· ἢ τὸ διάφραγμα ὁ ὑγιεινὸς χωρίζει ἐν τῶν τελευταίων χρόνων, ὥσπερ ἐκεῖ δεδιαχωρίσθησαν μέσα βιβλιάντα πρὸ ἐν ἢ οἶδος Ἀσκληπιάδης ἢ κατὰ ζὼν Trübsal πρακτικὸς ἰατρός· ἐν τούτοις ὁ σαφὴς ἐν τῇ φρενολογίαν, ἐνωτίσθη ἐνεργεῖν εἶναι τὴν ἀνθρωπολογίαν· ἢ ἀπὸ τὸ αἷμα διωρεῖτο τὸ χεῖρον στοιχεῖον τῆς ζωῆς, ἀὐτὴ ἔχεται ἐν τὰς φρένας ἢ τὸν δαίμονα (ψυχή), ἢ ἐξέρχεται διὰ τοῦ ἐκκενοῦς φλεβὸς αἵματος, ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ἀποθνήσκει.[7] Ἀλλ' ἐπιφανεστάτη ἀφορμὴ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ~~ῥᾳδιουργοῦσι οὐδ' ἀποσπᾶται ἐν πρώτοις κατηγορίαν ὁ κέλευστος~~ ἢ ἀνατομή

[1] ἡ λ. Ε 345 πρβλ. χρῆ [2] βλ. Κούζην ἀνάλεκτα σ. 50. [3] ἡ λ. Ε 401, 900 ἢ νεῦ οἱ λοιποὶ ἰατροὶ ἐν τοῖς τραύμασι ἢ τὰ κατάπλασματα ἐν τοιούτοις ἐχρήσαντο τοῦτο σαφῶς ἡ λ. Λ 812. [5] Malgaigne, Étude sur l'anatomie et la physiologie d'Homère (Bulletin de l'Académie royale de médecine, Paris 1842, tom. VII, σ. 1193). [6] βλ. περὶ ἀνατομῆς ἐν τοῖς προχείροις Ἀσκληπιάδου ἐν σ. 48. [7] Οδ. τ 454, ω 205. χ' ἡ λ. Χ 362. φ 422. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν πλαμὴν ἀϊδόσιος βιβλίων, ἔνθα διαμένουσι τὰ ἄνω· ὁμήρου ψυχὴ ἢ δυνάμεις ἢ ἐκλαμβάνουσι τὸ πρῶτον ἐφ' ἧς ἢ νῦν ἐννοίας, ἢ τὸ δεύτερον ἐν ζωϊκοῖς εἶναι μὲν ἐμφυομένων ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἢ κατανοήσασαν τὰ ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου (τὰ ἐγκεφάλου οὕτω ἢ ἐν δὲ τ. διαθήκῃ μυελοῦ διαίρεσις ψυχῆς ἢ πνεύματος, ὡς ἀναγκαίως τοῦ δὲ τόπου ἐκείνου ἐκπέμπεται (ἢ ψυχὴ ἢ ὁ Μακρόβιος διδάσκει). Ὁ ἐπιστάμενος ἔτι λέγει "ἐὰν ἡ ψυχὴ ἡ ἡμετέρα ἀπὸ τοῦ σώματος ἡμᾶς ἢ ἄλον ἐν τόπον τινὰ ἐξέρχεται" ἢ πλατ. Φαίδων. φιλοσ. ἢ ψυχοπομπ. 1, 10. [illegible] ἐν ἐκείνῳ τῷ [illegible]

Ἐκ τῶν αἰσθητηρίων [illegible] κυρίως ὁ Ὅμηρος μνημονεύει τῶν ὀφθαλμῶν [illegible]: "εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε κ(αὶ) οὔατα".[1] Κ(αὶ) θεωρεῖ τὴν ὅρασιν ταυτόσημον τῇ ζωῇ κ(αὶ) τὴν ἀορασίαν τῷ θανάτῳ[2] ὅθεν κ(αὶ) λέγει:

ζώει κ(αὶ) ὁρᾷ φάος ἠελίοιο[3]

Ἐπειδὴ κ(αὶ) τοὺς ὀφθαλμοὺς φάεα ὀνομάζει ὑπολαμβάνει αὐτοὺς πυρίνους· [illegible] ὅτι Ἐμπεδοκλῆς κ(αὶ) ἄλλοι φιλόσοφοι τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὀπτικὴν συνέλαβον θεωρίαν. "πυρὸς μὲν τὴν ὄψιν εἶναι ἐξ ἴσου δὲ τοῦ πυρὸς τε ὅσα γίνονται"[4] ἀλλὰ κ(αὶ) τὰς [illegible] τῶν ὀφθαλμῶν κινήσεις [illegible] εἰκονικώτατα ὁ Ὅμηρος[5] κ(αὶ) τὰ δάκρυα εἰς ἑκάστην [illegible] ἐκφράζει. ὅθεν κ(αὶ) θαλερόν, ἐλεεινόν, πικρὸν κτλ. δάκρυον.[6] [illegible] φέρει τὰς [illegible], [illegible], [illegible] τὰς [illegible] κ(αὶ) [illegible] γίνονται,[7] [illegible] ἐκ [illegible] τοῦ φωτὸς [illegible] θάνατον ὅτι νὺξ καλύπτει κ(αὶ) [illegible] τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ [illegible], ἢ ἀχλὺς κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψεν αὐτόν.[8] [illegible] τῶν ἀχαιῶν ἐκ τοῦ [illegible] [illegible] κ(αὶ) [illegible] [illegible] ἡ [illegible] Ἀθηνᾶ:

τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν νέφος ἀχλύος ὦσεν Ἀθήνη
θεσπέσιον, μάλα δέ σφι φόως γένετ' ἀμφοτέρωθεν.[9]

ἀλλὰ κ(αὶ) τοῦ Διομήδους [illegible] ἐκ τοῦ τραύματος [illegible] τοὺς ὀφθαλμούς

ἀχλὺν δ' αὖ τοι ἀπ' ὀφθαλμῶν ἕλον, ἣ πρὶν ἐπῆεν
ὄφρ' εὖ γιγνώσκῃς ἠμὲν θεὸν ἠδὲ κ(αὶ) ἄνδρα.[10]

ὅθεν κ(αὶ) [illegible] [illegible] [illegible] ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ [illegible] [illegible] "ὅτι μαχομένῳ ποτὲ ἐν Ἰλίῳ τὴν ἀχλὺν ἀφεῖλεν ὁ θεὸς ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν"[11] [illegible] [illegible] ἐπὶ [illegible] (ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς) [illegible] ὀφθαλμικὰς ἢ ὀπτικάς.[12] Κ(αὶ) τραύματα δ' ὀφθαλμῶν οὐκ ὀλίγα [illegible] ὁ Ὅμηρος κ(αὶ) [illegible] ὥστε [illegible] τὴν [illegible] [illegible].[13] Κατ' Ὅμηρον [illegible] οἱ ὀφθαλμοὶ [illegible], [illegible] [illegible] φῶς κυρίως κ(αὶ) [illegible] τὸ ὁρώμενον [illegible] γίνεται ἡ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέργεια κ(αὶ) μετὰ ταῦτα ἡ ἐν [illegible] ὅθεν ἡ γνῶσις κ(αὶ) νόησις. Αἱ ἀντιλήψεις αὗται ἰσχύουσι μέχρι σήμερον.

"[illegible] βάθους [illegible] [illegible] τὴν [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] οἱ [illegible] [illegible] καλεῖ[illegible]."

[1] Ὀδ. υ 365 [2] Ἰλ. Σ 61, Ε 120. [3] Ἰλ. Σ 442. [4] Βλ. Γ. Κωστομοίρη [illegible] Περὶ ὀφθαλμολογίας κ(αὶ) ὠτολογίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι Ἱπποκράτους, Ἀθῆναι 1887, σ. 116. (πραγματεία [illegible]). [5] αὐτ. σ. 118. [6] αὐτ. σ. [illegible] [7] [illegible] [illegible] Ὁμήρου, [illegible] ἀδρανὴς [illegible] κ(αὶ) τὰ [illegible] [illegible] κ(αὶ) χρωματιστὰ κ(αὶ) τὰ ἐλάχιστα [illegible]! [8] [illegible] Ὁ Ὅμηρος [illegible], Ἀθῆναι 1949. [9] [illegible] [illegible] σ. 12 [illegible] Ο 668. [10] Ἰλ. Ε 127. [11] Καισ. Β, 24, 2. [12] αὐτ. [illegible] κ(αὶ) [illegible]. [13] Κωστομ. σ. 132 [illegible] Α. Αναγ[νωστάκη] [illegible] Ἀθῆναι 1878 κ(αὶ) Encore deux mots sur l'extraction de la cataracte [illegible] anciens. A. Andreae Zur ältesten Geschichte der Augenheilkunde [illegible] 1841. Magnus, [illegible] [illegible] 1901 κ(αὶ) [illegible] [illegible] Griechen 1878 Leipzig. Magnus Die anatomie des Auges [illegible] Römern. Leipzig 1878.

Περὶ τοῦ [illegible] ὅμως ἰατρικοῦ οὐδεὶς λόγος [illegible] ἢ ὀλίγος [illegible] ἐπιμελῶς ὁ Εὐστάθιος: "φασὶ γὰρ τὸ χειρουργικὸν καὶ φαρμακευτικὸν μόνον ἐπίστασθαι τοὺς παλαιούς, τὸ δὲ διαιτητικὸν Ἱπποκράτην μὲν κατάρξαι, Ἡρόδικον δ' ἐπινοῆσαι καὶ Πραξαγόραν καὶ Χρύσιππον"[1]. Τὰ [illegible] καὶ νοσήματα ἀπεδίδοντο εἰς τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν [illegible] ἀπὸ [illegible] · διὸ καὶ πρὸς τὴν [illegible] τῆς Α ῥαψῳδίας ἀπαλλαγὴν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Daremberg, ἐχρειάσθησαν [illegible] καὶ ἐξαγνίσεις καὶ καθαρμοί[2].

Ἐκ τῶν [illegible] τοῦ Ὁμήρου [illegible] ὅτι [illegible] ἰατρικοί [illegible] ἔχουσι [illegible]. Ἡ ἐμπειρία [illegible] [illegible] ἐπιδέσεις, [illegible] [illegible] ἐπιπάσσουσι [illegible] [illegible] καὶ χρυσόν [illegible] [illegible] [illegible] ἢ [illegible] [illegible] καὶ [illegible]. Ἡ [illegible] ἱστορία δὲ [illegible] ὅμως [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] καὶ [illegible] [illegible] Ὅμηρος τοῦ [illegible] ὑπὸ [illegible] πρὸς [illegible] [illegible] ὑπὸ [illegible], εἶναι [illegible] πρὸς [illegible] [illegible] περὶ τοῦ [illegible] [illegible].[3]

[1] εἰς Ἰλ. Λ 829, 40. [2] La médecine dans Homère. Paris 1865 καὶ État de la médecine entre Homère et Hippocrate, Paris 1869. Études d'archéologie médicale sur Homère (Revue archéol. XII, 95, 244, 334, Paris 1865). [illegible] [illegible] ἐν Ἀθήναις 1891 [illegible] κεφ. III. [illegible], σ. 26-35, IV. [illegible], σ. 35-57, V. [illegible] σ. 57-66, VII. [illegible], σ. 66-75. [illegible] E. [illegible], Die drei Naturreich nach Homer, Leipzig 18[illegible] [illegible] Die Homerischen Realien, Berlin 1873 καὶ ὁ J. B. Friedreich, Die Realien in der Iliaden und Odyssee (β' ἔκδ.) Erlangen 1856. Κεφ. II, 2. Die Pflanzen, σ. 23-25, Das Pharmakon σ. 70-77. Κεφ. III, 1, 54. Aerzte σ. 146-[illegible] κλ. Πρβλ. καὶ L. Figuier, [illegible] (Πανδώρα τόμ. ΚΑ' 1871, σ. 57-92, 225-28, 305-314)